

373 с.

2. Бетховен Л. Письма. В 4-х т. Т.1: 1787-1811. Изд. 2-е, доп. / Л. Бетховен // М. : Музыка, 2011. 616 с.

3. Вечер Д. В. Виконавський аналіз музичного твору : теоретичний і практико-методичний аспекти (на прикладі діяльності піаніста-інтерпретатора): Автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства / Д. В. Вечер // К. : 2007. 32 с.

4. Дятлов Д. А. Исполнительский анализ пианиста как основа интерпретации/ Д. А. Дятлов // Известия Самарского научного центра Российской академии наук, т.15, №2 (3), 2013. С. 804–806.

5. Кортто А. О фортепианном искусстве / А. Кортто // М. : Музыка, 1965. 363 с.

6. Кремлев Ю. Фортепианные сонаты Бетховена. Изд. 2-е / Ю. Кремлев // М. : Сов. композитор, 1970. 333 с.

7. Лонг М. За роялем с Дебюсси / М. Лонг // М. : Музыка, 1985. 163 с.

8. Нейгауз Г. О последних сонатах Бетховена / Г. Нейгауз // Вопросы фортепианного исполнительства. Вып.2. М. : Музыка, 1968. С. 13–21.

9. Нейгауз Г. Об искусстве фортепианной игры. Записки педагога. 2-е изд / Г. Нейгауз // М. : Музгиз, 1961. 319 с.

10. Швейцер А. Иоганн Себастьян Бах / А. Швейцер // М. : Музыка, 1965. 725 с.

REFERENCES

1. Badura-Skoda, E. i P. (1972). *Interpretatsiya Motsarta*. [Interpretation of Mozart]. Moscow.

2. Betkhoven, L. (2011). *Pisma*. [Letters]. Moscow.

3. Vecher, D. V. (2007). *Vykonavskyy analiz muzychnogo tvoruu : teoretychnyy i praktyko-metodychnyy aspekty (na prykladni diyalnosti pianista-interpretatora.)* [Performing analysis of a musical

work: theoretical and practical and methodological aspects (on the example of pianist- interpreter)]. Kyiv.

4. Dyatlov, D. A. (2013). *Ispolnitelskiy analiz pianista kak osnova interpretatsii*. [The pianist's performance analysis as a basis of interpretation]. Samara.

5. Korto, A. (1965). *O fortepiannom iskusstve*. [About the art of piano]. Moscow.

6. Kremlev, Yu. (1970). *Fortepiannyye sonaty Betkhovena*. [Beethoven's Piano Sonatas]. Moscow.

7. Long, M. (1985). *Za royalem s Debyussi*. [At the piano with Debussy]. Moscow.

8. Neygauz, G. (1968). *O poslednikh sonatakh Betkhovena*. [About Beethoven's last sonatas]. Moscow.

9. Neygauz, G. (1961). *Ob iskusstve fortep'yannoy igry*. [On art of piano playing]. Moscow.

10. Shveytser, A. (1965). *Iogann Sebastian Bakh*. [Johann Sebastian Bach] Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ТІТОВИЧ Валерій Іванович – доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: музична педагогіка, теорія та практика музичного виконавства.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TITOVYCH Valerii Ivanovych – Associate Professor of the Department of Instrumental and Performance Skills of the Institute of Arts Borys Grinchenko Kyiv University.

Circle of scientific interests: music pedagogy, theory and practice of musical performance.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2021 р.

УДК 371.134:373.3:504

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-197-175-181

ХРОЛЕНКО Марина Володимирівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін, докторант Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2118-1977>e-mail: marina.khrolenko@gmail.com

**ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ В ПСИХОЛОГО-
ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ**

Постановка і обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний ринок праці вимагає від випускника закладу вищої освіти не лише глибоких теоретичних знань, а й здатності самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях, переходу від суспільства знань до суспільства життєво компетентних громадян [6]. Належний рівень екологічної компетентності учнів у закладах загальної

середньої освіти можуть забезпечити педагогічні кадри з високим рівнем сформованості цієї якості особистості, зокрема майбутні вчителі біології.

Розвиток сучасної системи освіти визначається інноваційними перетвореннями, в основі яких лежить використання компетентнісного підходу, а саме формування у майбутніх учителів професійно-педагогічної компетентності, важливим складником якої є

екологічна компетентність як інтегрована характеристика професійних і особистісних якостей майбутнього вчителя.

Аналіз наукової літератури засвідчує, що у полі зору науковців перебуває широке коло питань з проблеми формування екологічної компетентності майбутніх учителів: сутнісна характеристика екологічної компетентності, її структурно-функціональна модель, основні підходи, принципи, умови її формування тощо. Ми переконані, що формування екологічної компетентності майбутніх учителів біології як передумова здійснення неперервної екологічної освіти і виховання є актуальною проблемою у діяльності закладів вищої освіти і потребує нових підходів до її оптимального розв'язання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійної підготовки вчителів є об'єктом дослідження О. Абдулліної, О. Акімової, С. Гончаренка, Р. Гуревича, І. Зязюна, М. Кадемії, А. Коломієць, В. Кременя, Н. Кузьміної, С. Сисоевої, М. Сметанського, Г. Тарасенко, В. Шахова та ін. Теоретичні й методичні засади професійної підготовки здобувачів вищої освіти всебічно висвітлено в працях А. Алексюка, С. Архангельського, М. Євтуха та ін. Готовність майбутніх учителів до різних видів педагогічної діяльності вивчають В. Бочелюк, Л. Григоренко, А. Капська, О. Пехота, Л. Романишина, Г. Троцько, В. Фрицок та ін.

На значний потенціал екологічної освіти і виховання у формуванні екологічної компетентності особистості вказують С. Алексєєв, В. Бровдій, О. Вознюк, С. Глазачев, Н. Дагбаєва, М. Дробноход, А. Захлебний, І. Зверєв, С. Кравченко, М. Костицький, В. Крисаченко, Г. Пустовіт, А. Сидельковський, І. Суравегіна та ін. Психолого-педагогічні аспекти проблеми екологічної освіти визначено у працях С. Дерябо, Т. Євдокимової, А. Львовчкіної, О. Паламарчук, В. Скребця, С. Шмалей, В. Ясвіна та ін.

Аналіз наукових досліджень засвідчив, що переважна більшість праць стосується проблем формування екологічної культури студентів (Т. Вайда, Г. Глухова, Н. Грейда, В. Гуцол, В. Гриньова, Н. Єфіменко, С. Зелінська, Л. Коробчук, Л. Курняк, Н. Лисенко, А. Львовчкіна, О. Матеюк, Г. Науменко, Г. Пономарьова, Г. Тарасенко, О. Чернікова), екологічної свідомості (О. Грезе, Т. Кулик, Ю. Саунова, М. Хроленко), розвитку екологічного мислення (С. Кравченко, М. Швед), формування екологічної відповідальності та екологічної позиції здобувачів вищої освіти (Л. Білик, Н. Граматик, О. Лазєбна).

Вагомий внесок у розробку проблеми формування екологічної компетентності як особистісної якості внесли праці Г. Білецької, О. Колонькової, Л. Лук'янової, В. Маршицької, О. Пруцакової, Н. Пустовіт, Л. Руденко та ін.

Аналіз наявних наукових надбань свідчить про те, що проблема системи формування екологічної компетентності майбутніх учителів біології в процесі фахової підготовки до цього часу залишається недостатньо дослідженою як у теоретичному, так і в методичному плані. Зазначена проблема вивчена аспектно, напрацьовані матеріали стосуються переважно конкретно-методичних аспектів екологічної компетентності фахівця.

Метою статті є аналіз сучасних підходів до проблеми формування екологічної компетентності майбутніх учителів і виокремлення проблемних питань, які потребують ґрунтового аналізу та розгляду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значущими в контексті нашого дослідження є наукові пошуки в галузі екологічної компетентності як складової фахової компетентності студентів (Я. Абсалямова, Н. Баюрко, Г. Бордовський, О. Герасимчук, О. Гуренкова, В. Лук'янова, О. Матеюк, Н. Олійник, Л. Титаренко, А. Хрипунова та ін.). Так, Я. Абсалямова і В. Лук'янова розглядають екологічну компетентність майбутніх фахівців як категорію екологічної діяльності, яка формується у процесі професійної підготовки в закладі вищої освіти. Цю якість особистості вони зв'язують з екологічною свідомістю, екологічним мисленням та екологічними цінностями, що передбачають здатність фахівця мобілізувати свої знання й готовність реалізувати їх у конкретній екологічній ситуації. Досліджуючи особливості системи формування екологічної культури студентів у процесі навчання в ЗВО, автори наголошують на вирішальній ролі соціально-гуманітарних дисциплін у формуванні екологічної компетентності. Зазначено, що основними чинниками формування досліджуваної якості особистості є систематична зовнішня мотивація, спрямована на формування внутрішньої стимуляції, та активне впровадження у навчальний процес інноваційних технологій [1, с. 7].

Питання формування екологічної компетентності студентів в умовах університету досліджує О. Матеюк. Вона обґрунтовує основні умови для розвитку і формування професійної екологічної компетентності майбутніх фахівців, а саме:

– застосування принципу міждисциплінарності й посилення інтеграції

теоретичних знань студентів у професійній підготовці шляхом насичення змісту дисциплін природничо-наукової і професійної підготовки екологічною складовою;

– розробка оригінальних програм самостійної роботи студентів, якими передбачається активний пошук і обробка інформації;

– організація практики на підприємствах, організаціях, фірмах із передовим досвідом;

– запровадження комплексного курсового й дипломного проектування між профільюючими кафедрами;

– залучення студентів до розробки реальних екологічних проектів, громадського екологічного руху, участі у конференціях і семінарах;

– запровадження активних методів навчання, таких як тренінги, ділові ігри, що дають досвід і навички комунікативності, висунення й обговорення гіпотез, усвідомлення значущості колективної роботи для отримання результату, здатності долати різні проблемні ситуації. Студенти вчаться здійснювати й аргументувати вибір оптимального шляху за наявності альтернативи, передбачати наслідки свого вибору, корегувати діяльність з урахуванням проміжних результатів, намічати цілі й завдання (провідні й проміжні), об'єктивно оцінювати свою діяльність та її результати;

– залучення студентів до сучасних інформаційних технологій (уміння здійснювати добір необхідної інформації з великого масиву фактичного матеріалу, структуризація інформації, виокремлення основного в ній; на базі отримання суб'єктивно нових знань – активізація особистісної позиції студента);

– максимальне використання освітнього потенціалу вищої школи [5].

Отже, авторка пропонує екологізувати, модернізувати й інтенсифікувати навчально-виховний процес в університеті, що дасть змогу, передовсім, реалізувати основне завдання екологічної освіти сталого розвитку. Тільки за таких умов освітньо-культурне середовище ЗВО сприятиме формуванню професійної екологічної компетентності студентів.

Екологічна компетентність, на думку Н. Олійник, є інтегрованим результатом навчальної діяльності студентів, що формується передусім завдяки опануванню змістом дисциплін екологічного спрямування й набуттям досвіду використання екологічних знань у процесі вивчення предметів спеціального і професійного циклів [7, с. 15].

Формуванню екологічної компетентності студентів біологічних спеціальностей університету присвячено дослідження

Л. Титаренко, в якому формування екологічної компетентності здобувачів вищої освіти розглядається як динамічний процес, який успішно реалізується за наступних умов: удосконалення змісту лекційно-семінарських, практично-лабораторних занять і польової практики ідеями сталого розвитку суспільства, інформацією з екологічного права, екологічного менеджменту й екологічного моніторингу відповідно до специфіки навчальної дисципліни; забезпечення диференційованого та комплексного впливу на формування структурних складових екологічної компетентності на основі впровадження інтерактивних методів навчання й виховання студентів; формування у студентів усвідомлення особистої причетності до екологічних проблем при безпосередній взаємодії з природою в комплексних польових практиках.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що науковець стоїть на позиціях диференційованого й комплексного впливу виокремлених умов на формування екологічної компетентності студентів в освітньому процесі університету. Обґрунтовані нею підходи послідовно впроваджуються шляхом використання методичних рекомендацій для викладачів щодо методики проведення польової практики та програми спецкурсу «Екологічне краєзнавство», а набуті екологічні знання сприяють ефективному формуванню у студентів екологічної компетентності та екологічної відповідальності за власну поведінку в довіллі на регіональному й місцевому рівнях.

Конструктивним у контексті окресленої проблеми нам видається твердження О. Рогової щодо необхідності включення імперативів системного екологічного мислення у зміст загальнопрофесійного і професійного блоків фахової підготовки педагогів, оскільки «будь-яка професійна діяльність у даний час розглядається з позиції впливу на природу і екосистеми різних рівнів, на зміну навколишнього середовища і вимог раціонального природокористування... чим створюється база для визначення загальної екологічної складової професійної діяльності...» [11, с. 15].

Проблему підготовки майбутніх учителів біології до розвитку екологічної компетентності учнів основної школи вивчає Н. Баюрко. Вона теоретично обґрунтувала, експериментально перевірила організаційно-педагогічні умови та методику формування досліджуваної якості майбутніх педагогів-біологів у процесі навчання у вищих педагогічних закладах освіти. Н. Баюрко

визначає підготовку майбутніх учителів біології до розвитку екологічної компетентності учнів основної школи як цілеспрямований процес формування в них спрямованості на здійснення екологічної діяльності, системи фундаментальних психолого-педагогічних, природничо-наукових знань, умінь, навичок, досвіду практичної екологічної діяльності, оволодіння відповідними методами й прийомами, достатніми для розвитку екологічної компетентності учнів основної школи [2, с. 22]. Нам імпонує її авторська модель формування готовності майбутніх учителів біології до розвитку екологічної компетентності учнів основної школи, реалізація якої забезпечується послідовністю етапів підготовки (змістово-орієнтаційного, активно-когнітивного, операційно-практичного), кожний з яких передбачає використання педагогічно доцільних форм, методів, прийомів роботи зі студентами.

Екологічну компетентність майбутнього вчителя біології визначає Ю. Шапран, розуміючи її як інтегративну якість високомотивованої особистості, що проявляється у рівні її екологічної освіти та готовності до реалізації особистісного потенціалу в процесі творчої педагогічної діяльності, вдосконаленні набутого досвіду та прагненні до неперервної самоосвіти. Серед сутнісних ознак екологічної компетентності студентів-біологів варто відзначити їхні ціннісні орієнтації, мотивацію до здійснення екологічно спрямованої діяльності, володіння системою екологічних знань і досвідом природоохоронної діяльності, здатністю до комунікативної взаємодії у сфері екологічної діяльності, прагненням до професійного удосконалення і особистісного саморозвитку впродовж життя.

Я. Логвінова досліджує формування екологічної компетентності майбутнього викладача біології в процесі вивчення природничих дисциплін. Вона наголошує, що процес ефективного формування екологічної компетентності особистості уможливується при дотриманні наступних принципів: реальної практичної участі; розширення «зони відповідальності», оскільки із накопиченням особистістю життєвого досвіду і розширенням її соціальних функцій збільшується частина довкілля, в якій проходить діяльність, тому має розширюватись і зміст повсякденно-побутової екологічної компетентності; розширення соціального репертуару – педагогу необхідно сформулювати в особистості здатність природоцільно діяти, зважаючи на те, наскільки розширення соціальних ролей, які виконує особистість, веде до збільшення її «зон відповідальності» [3].

Значний інтерес у контексті нашого дослідження викликають аналітичні узагальнення компетентнісного підходу в підготовці майбутніх учителів Ю. Бойчука. Він стверджує, що міждисциплінарна інтеграція екології й валеології створює передумови для формування й розвитку окремого виду компетентності – еколого-валеологічної. Автор вважає зазначену компетентність майбутнього вчителя як важливий складник професійно-педагогічної компетентності. Це інтегрована характеристика професійних і особистісних якостей майбутнього вчителя, яка відображає рівень сформованості еколого-валеологічних цінностей, знань, умінь і практичного досвіду, що дозволяють йому успішно здійснювати педагогічно орієнтовану еколого-валеологічну діяльність, спрямовану на збереження здоров'я та охорону довкілля в умовах загострення екологічної ситуації, здійснення еколого-валеологічного навчання й виховання школярів. Погоджуємося з науковцем у тому, що формування еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів забезпечується організацією педагогічного процесу, в якому передбачається поєднання екологічних і валеологічних знань з особистим досвідом студентів і наявністю особистісної позиції щодо необхідності природоохоронної та здоров'язбережувальної діяльності. Такий педагогічний процес повноцінно функціонує в межах еколого-орієнтованого навчального середовища, яке повинно поєднувати еколого-валеологічне навчання студентів і науково-дослідну роботу еколого-валеологічного характеру.

Цінними в контексті нашого дослідження є думки, висловлені Л. Лук'яною та О. Гуренковою, що формування екологічної компетентності відбувається у процесі екологічної освіти й відповідно екологічна компетентність покликана слугувати провідником екологічної культури у змісті професійної освіти, забезпечувати реалізацію особистісно-розвивальної функції у технології навчання, створювати мотивацію для ціннісної орієнтації у навчальних конструктах.

Аналізуючи особливості формування екологічної компетентності студентів закладів вищої освіти, автори підкреслюють, що всі її компоненти спрямовані на забезпечення готовності до майбутньої фахової діяльності. Сучасна професійна підготовка, у тому числі й екологічна, не вичерпується знаннями про природу, її закони, техніку, а передбачає й опанування способами діяльності, уміннями їх здійснювати. Таким чином, формування екологічної компетентності студентів значною мірою залежить від ефективності

навчання та його спрямованості на виховання готовності до екологічної діяльності [4, с. 23–25].

Досліджуючи розвиток екологічної компетентності викладачів у системі післядипломної освіти, Н. Рідей і С. Толочко роблять акцент на значних можливостях формальної, неформальної та інформальної освіти у формуванні цієї якості особистості. Заслужують на увагу визначені ними рівні розвитку екологічної компетентності: професійно-обізнаний, професійно-освічений, професійно-компетентний і професійно-життєздатний. Серед основних підходів до розвитку досліджуваного феномену (компетентнісний, аксіологічний, культурологічний, діяльнісний) науковці виокремлюють і системний, який передбачає вивчення екологічної компетентності як складної системи, що передбачає взаємодію з іншими системами. Вони вказують також і на провідну роль принципу систематичності у формуванні еколого-креативної компетентності студентів ЗВО, що стверджує цілісну організацію екологічної освіти на базі наступності, неперервності, наскрізності, екоцентризму, етнотрадицій, етико-моральних цінностей, духовності [10, с. 147].

Отже, Н. Рідей і С. Толочко підходять до проблеми формування екологічної компетентності студентів і вчителів з позиції системного підходу. Запропонована ними методика розвитку екологічної компетентності викладачів заснована на самоосвітній діяльності, активній взаємодії суб'єктів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Ми солідарні з думкою О. Пруцакової, що основу екологічної компетентності становлять знання, що належать до інформаційно-пізнавальної складової екологічної культури як регулятора людської діяльності. Екологічна культура за своєю суттю є своєрідним «кодексом поведінки», що лежить в основі екологічної діяльності та екологічної поведінки. За змістом її слід розглядати як сукупність знань, норм, стереотипів і правил поведінки людини у навколишньому природному світі [8, с. 115].

Із цих позицій нам видається суттєвим нам видається розгляд О. Максимович і О. Стефанків набуття екологічної компетентності особистістю (як дотримання нею системи нормативних вимог для розв'язання екологічних проблем щодо збереження й охорони довкілля) як одного з етапів формування екологічної культури. При цьому екологічна культура визначається науковцями як виховання розуміння й усвідомлення важливості, актуальності сучасних екологічних проблем України і

світу, відродження кращих традицій українського народу у взаємовідносинах із довкіллям, виховання любові до природи, подолання споживацького ставлення до неї, розвиток особистої відповідальності за стан довкілля на різних рівнях (місцевому, регіональному, державному і глобальному), творча свідомість людей у процесі освоєння й збереження життєво необхідних цінностей природного середовища, оволодіння нормами екологічно грамотної поведінки, виховання глибокої поваги до власного здоров'я та вироблення навичок його збереження. Відтак, очевидним є тісний зв'язок між поняттями «екологічна культура» і «екологічна компетентність».

Щодо співвідношення окреслених понять доцільним є висновок, зроблений авторами навчально-методичного посібника «Формування екологічної компетентності школярів» [9], про складність їх взаємозв'язку, що виходить за межі причинно-наслідкового. За твердженням науковців, поняття «компетентність» акцентує увагу на предметно-дієвому компоненті, що передбачає оволодіння комплексною процедурою застосування знань і вмінь для розв'язання актуальних, зокрема екологічних завдань; інтегрує внутрішні і зовнішні компоненти поведінки, відображаючи не тільки знання про те, як діяти, а й конкретні вміння застосування цих знань у конкретній ситуації. Формування компетентності орієнтує на вироблення власних моделей поведінки в різних ситуаціях, їхню авторську апробацію, адаптацію до ціннісних орієнтацій особистості. Екологічна ж культура не прив'язана до ситуації, оскільки може розглядатись як духовна основа, ціннісно-світоглядний орієнтир, що визначає вибір рішення, спрямованість дії, а компетентність конкретизує і матеріалізує культуру в умовах певної ситуації. З іншого боку, компетентність узагальнює діялісно-практичні компоненти екологічної культури, ґрунтуючись на знаннях, різноманітних умінь, цінностях і переконаннях, вольових якостях особистості [9, с. 10].

Зауважимо, що формування екологічної компетентності майбутнього педагога базується на розвитку його вмінь не тільки послуговуватися готовими, сформованими у різних освітніх галузях предметними знаннями й загальнонавчальними вміннями, а й спроможності використовувати їх у різних поєднаннях, змінюючи, комбінуючи в новій соціально-екологічній проблемній педагогічній ситуації, виявляючи при цьому вміння самостійно обирати варіант дії, приймати рішення й бути готовим нести за нього відповідальність.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, аналіз наукової літератури засвідчує, що у полі зору науковців перебуває широке коло питань з проблеми формування екологічної компетентності майбутніх учителів: сутнісна характеристика екологічної компетентності, її структурно-функціональна модель, основні підходи, принципи, умови її формування тощо. Проте проблема системи формування екологічної компетентності майбутніх учителів біології в процесі фахової підготовки до цього часу залишається недостатньо дослідженою як у теоретичному, так і в методичному плані. Аналіз наявних наукових надбань свідчить про те, що зазначена проблема вивчена аспектно, напрацьовані матеріали стосуються переважно конкретно-методичних аспектів екологічної компетентності фахівця.

Ми переконані, що формування екологічної компетентності майбутніх учителів біології як передумова здійснення неперервної екологічної освіти і виховання є актуальною проблемою у діяльності закладів вищої освіти і потребує нових підходів до її оптимального розв'язання.

Перспективи подальших наукових пошуків ми пов'язуємо з дослідженням структурних складників системи формування екологічної компетентності майбутніх учителів біології у процесі фахової підготовки.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Абсалимова Я., Лук'янова В. Формування екологічної компетентності майбутніх фахівців засобами соціально-гуманітарних дисциплін. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*. 2017. № 2. С. 6–7.
2. Баюрко Н. В. Підготовка майбутніх учителів біології до розвитку екологічної компетентності учнів основної школи. Вінниця : ТОВ «Нілан_ЛТД», 2017. 256 с.
3. Логвінова Я. О. Формування екологічної компетентності майбутнього викладача біології в процесі вивчення природничих дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровоград, 2014. 20 с.
4. Лук'янова Л. Б., Гуренко О. В. Екологічна компетентність майбутніх фахівців. Навчально-методичний посібник. Київ-Ніжин: ПП Лисенко, 2008. 243 с.
5. Матеюк О. П. Формування професійної екологічної компетентності студентів університету у контексті завдань сталого розвитку. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2011. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2011_1_13
6. Національна концепція розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> [in Ukrainian].
7. Олійник Н. Ю. Формування екологічної компетентності студентів гідрометеорологічного

технікуму у процесі навчання інформаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Х., 2005. 19 с.

8. Пруцакова О. Л. Сутність та види екологічної компетентності особистості. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. Київ, 2005. Вип. 8. Кн. 2. С. 16–19.

9. Пустовіт Н. А., Пруцакова Л. О., Руденко Л. Д., Колонькова О. О. Формування екологічної компетентності школярів : наук.-метод. посібник. Київ, «Педагогічна думка», 2008. 64 с.

10. Рідей Н., Толочко С. Розвиток екологічної компетентності викладачів у системі післядипломної освіти для сталого розвитку. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. Вип. 21. С. 144–148.

11. Роговая О. Г. Становление эколого-педагогической компетентности специалиста в области образования: автореф. дис... д.п.н.: 13.00.08. СПб, 2008. 45 с.

REFERENCES

1. Absaliamova, Ya., Lukianova, V. (2017). *Formuvannia ekolohichnoi kompetentnosti maibutnix fahivtsiv zasobamy sotsialno-humanitarnykh dystsyplin*. [Formation of ecological competence of future specialists by means of social and humanitarian disciplines].
2. Baiurko, N. V. (2017). *Pidhotovka maibutnix uchyteliv biolohii do rozvytku ekolohichnoi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoly*. [Preparation of future biology teachers for the development of environmental competence of primary school students]. Vinnytsia.
3. Lohvinova, Ya. O. (2014). *Formuvannia ekolohichnoi kompetentnosti maibutnoho vykladacha biolohii u protsesi vyvchennia pryrodnych dystsyplin*. [Formation of ecological competence of the future teacher of biology in the process of studying natural sciences]. Kirovohrad.
4. Lukianova, L. B., Hurenkova, O. V. (2008). *Ekolohichna kompetentnist maibutnix fahivtsiv*. [Ecological competence of future specialists. Training manual]. Kyiv- Nizhyn.
5. Mateiuk, O. P. (2011). *Formuvannia profesiinoi ekolohichnoi kompetentnosti studentiv universytetu u konteksti zavdan staloho rozvytku*. [Formation of professional ecological competence of university students in the context of sustainable development tasks]. Kyiv.
6. *Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku*. [National strategy for the development of education in Ukraine until 2021]. Kyiv.
7. Oliinyk, N. Yu. (2005). *Formuvannia profesiinoi ekolohichnoi kompetentnosti studentiv hidrometeorolohichnoho tekhnikumu u protsesi navchannia informatsiinykh tekhnolohii*. [Formation of ecological competence of students of hydrometeorological technical school in the process of teaching information technologies]. Kharkiv.
8. Prutsakova, O. L. (2005). *Sutnist ta vydy ekolohichnoi kompetentnosti osobystosti*. [The essence and types of ecological competence of the individual]. Kyiv.
9. Pustovit, N. A., Prutsakova, L. O., Rudenko, L. D., Kolonkova, O. O. (2008). *Formuvannia*

ekolohichnoi kompetentnosti shkolariv. [Formation of ecological competence of schoolchildren]. Kyiv.

10. Ridei, N., Tolochko, S. (2018). *Rozvytok ekolohichnoi kompetentnosti vykladachiv u systemi pisladyplomnoi osvity dlia staloho rozvytku*. [Development of ecological competence of teachers in the system of postgraduate education for sustainable development].

11. Rohovaia, O. H. (2008). *Stanovlenye ekolohopedahohycheskoi kompetentnosti spetsyalysta v oblasti obrazovaniya*. [Formation of ecological and pedagogical competence of a specialist in the field of education]. Sankt-Peterburh.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ХРОЛЕНКО Марина Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики викладання природничих наук, докторант Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра

Довженка.

Наукові інтереси: екологічна освіта та виховання здобувачів вищої освіти, формування екологічної компетентності майбутніх учителів біології.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KHROLENKO Maryna Volodymyrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Department of Theory and Methodics of Teaching Natural Sciences, Doctoral Student Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: ecological education and upbringing of higher education seekers, formation of ecological competence of future biology teachers.

Стаття надійшла до редакції 03.05.2021 р.

УДК 378.147

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-197-181-184

ЦЮРЯК Ірина Олександрівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мистецької освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4369-9360>

e-mail: tsyurya050@gmail.com

БОРИСЕНКО Наталія Сергіївна –

викладач кафедри мистецької освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9358-1243>

e-mail: nataborisenko11@ukr.net

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ЖАНРУ НАРОДНОЇ ПІСНІ У СУЧАСНОМУ НАПРАВЛЕННІ СИМФО-РОК

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У розвитку культури ХХІ ст. рок-музика посідає особливе місце. Сформована близько 60 років тому, вона пережила період бурхливого розквіту й поширилася по всіх регіонах світу та трансформувалася в один з найбільш впливових елементів сучасної світової музичної культури. Володіючи специфічними рисами музично-виразних засобів, рок-музика зробила сильний емоційний і світоглядний вплив на свою окрему аудиторію, до якої, в першу чергу, належала значна частина молоді [7]. Незважаючи на схожість окремих рис і прийомів симфо-рок-музики з іншими напрямками виконавської музичної культури, перш за все, з фольклором, вона володіє власною моделлю музично-психологічної дієвості в складних умовах розвитку ХХІ століття: вона не є культурою, що механічно запозичує окремі атрибути в самостійних музичних культурах, а є лише споріднена їм. Витоки її належать пісенно-танцювальним магічним ритуалам глибокого минулого, так само, як у музичного мистецтва класичної

традиції, зокрема, фольклору [6, с. 32–36]. Як всяка досить цільна галузь сучасної музичної культури, рок-музика вимагає певної культури її виконання та сприйняття. Для цього вона повинна бути усвідомлена не як негативна в порівнянні з іншими напрямками музичної культури та не як абсолютно позитивна, як її оцінюють фанати. Її спадкоємність від екстатичних обрядів старовини й сучасності вказує на глибоку вкоріненість психологічних потреб людини в екстатичній розрядці. Таку музику як культурний та історичний феномен можна назвати формою сучасного існування й прояву найдавніших якостей і властивостей людської психіки [3].

Актуальність вказаної проблематики посилюється тим фактом, що існує прямий зв'язок між змінами в суспільстві й виникненням та розвитком нових музичних течій і культур, заснованих на них. На даний час симфо-рок визначається як складне, динамічне, багатовимірне явище соціального характеру, що має коріння у масовій культурі, залежне від неї й впливає на неї. Проте, наразі не існує однозначного розуміння вказаного